

Z A P I S N I K
sa 23. sjednice Odbora za turizam, poljoprivredu, ekologiju
i prostorno planiranje Skupštine Crne Gore 27. saziva, održane 27. oktobra 2022.
godine

Sjednica je počela u 12 sati i 10 minuta.

Predsjedavao je Dragan Krapović, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali/e poslanici/e, članovi/ice Odbora: Genci Nimanbegu, dr Predrag Sekulić, Jovanka Laličić, Mihailo Anđušić, Suada Zoronjić, Jelena Božović, dr Dejan Đurović i Bogdan Božović.

Sjednici nijesu prisustvovali/e poslanici/e, članovi/ice Odbora: Slaven Radunović, Nataša Jevrić, Nikola Rakočević i Kenana Strujić Harbić.

Shodno članu 67 stav 4 Poslovnika Skupštine Crne Gore, sjednici su prisustvovali: Goran Đurović, ministar ekonomskog razvoja i turizma u Vladi Crne Gore i Ana Tripković Marković, direktorica Nacionalne turističke organizacije Crne Gore.

Sjednici su prisustvovali i: Aleksandra Slavuljica Gardašević, generalna direktorica Direktorata za razvojne politike u Ministarstvu ekonomskog razvoja i turizma, Goranka Lazović, načelnica Direkcije za konkurentnost turističkog ambijenta u Ministarstvu ekonomskog razvoja i turizma, Nikola Ražnatović, načelnik Direkcije za diverzifikaciju turističkog proizvoda i Snežana Pekić, šefica kabineta u Ministarstvu ekonomskog razvoja i turizma.

Rad sjednice nijesu pratili predstavnici medija.

Pošto je konstatovano da postoji kvorum za rad i punovažno odlučivanje, za sjednicu je utvrđen sljedeći

DNEVNI RED

1. Kontrolno saslušanje na temu: „Izazovi – turistička sezona 2022. godine

Predsjednik Odbora, Dragan Krapović upoznao je prisutne da je Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje, na 22. sjednici održanoj 25. oktobra 2022. godine, shodno članu 75 stav 3 Poslovnika Skupštine Crne Gore, jednoglasno donio Odluku o kontrolnom saslušanju ministra ekonomskog razvoja i turizma, Gorana Đurovića i direktorice Nacionalne turističke organizacije Crne Gore, Ane Tripković Marković, na gore navedenu temu.

Predsjednik Odbora, Dragan Krapović, u svojstvu podnosioca Inicijative za održavanje kontrolnog saslušanja obrazložio je razloge za podnošenje iste. Podsjetio je prisutne da je Odbor tokom avgusta i septembra 2022. godine održao dva tematska sastanka u Budvi i Kolašinu na kojima je najavljeno da će Odbor održati kontrolno saslušanje, na kojem će se kroz formu zaključaka sumirati prikupljene informacije sa sastanaka i navesti izazovi sa kojima se turistička privreda Crne Gore suočava, kako bi se odgovorno i pravovremeno pristupilo pripremi naredne turističke sezone.

Ministar ekonomskog razvoja i turizma, Goran Đurović pohvalio je novoustanovljenu praksu Odbora koja se odnosi na praćenje i unapređenje razvoja

turističke sezone u Crnoj Gori. Rekao je da su izazovi u razvoju turizma, koji su bili tema nedavno održanih sastanaka u Budvi i Kolašinu, prepoznati u Strategiji razvoja turizma Crne Gore sa Akcionim planom, za period 2022 – 2025. godine. Kao glavne probleme sa kojima se suočava turistička privreda, istakao je: pitanje saobraćaja i kontrole na graničnim prelazima, stanje infrastrukture i uslova rada na graničnim prelazima, pitanje buke, nasipanje i prehranjivanje plaža, avio dostupnost. Ocijenio je korisnim potrebu uspostavljanja direktne avionske linije i promocije Crne Gore na tržište Sjedinjenih Američkih Država i dodao da je karakteristično za ovo tržište što se očekuje jedna regionalna ponuda koja podrazumijeva saradnju sa zemljama u okruženju. Ono što je urađeno u svrhu pripreme ove turističke sezone, između ostalog je naveo i uspostavljanje vodnog terminala sa sidrištem u blizini aerodroma u Tivtu koji je doprinio poboljšanju turističke ponude, kao i privremeno oslobađanje pribavljanja viza za državljane Jermenije, Kazahstana, Saudijske Arabije i Egipta. Naglasio je da je ovo Ministarstvo zadovoljno ostvarenim rezultatima turističke sezone i da je Crna Gora prepoznata i atraktivna turistička destinacija. U prilog tome istakao je da su uspjeli nedomjestiti nedostatak turista iz Rusije, Ukrajine i Bjelorusije, sa novim tržištima poput Egipta, Izraela, Saudijske Arabije, kao i to da Crna Gora nikada ne smije da bude zavisna samo od jednog tržišta. Najavio je da će u svrhu promocije turističkog proizvoda tokom cijele godine Ministarstvo izraditi adekvatnu ponudu za dvije grupe popularnih aranžmana u svijetu, a koji se odnosi na digitalne nomade i energetske turiste.

Direktorica Nacionalne turističke organizacije Crne Gore, Ana Tripković Marković je upoznala Odbor sa preliminarnim podacima turističke sezone, zaključcima sa održanog sastanka Nacionalne turističke organizacije i Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma i direktora/ica lokalnih turističkih organizacija, kao i realizovanim aktivnostima Nacionalne turističke organizacije.

S tim u vezi, saopštila je da prema preliminarnim podacima, trenutno u Crnoj Gori boravi 24.500 turista, što je za 62% više nego 2021. godine i čak 17% više u odnosu na 2019. godinu. Kad je riječ o ukupnom turističkom prometu, prema preliminarnim podacima, zaključno sa avgustom 2022. godinu, u odnosu na 2021. godinu ostvarena je realizacija od 124% i u odnosu na 2019. godinu 82%. Iako je zabilježen nedostatak turista iz Rusije i Ukrajine, upoznala je prisutne sa povećanjem strukture gostiju u ukupnom turističkom prometu iz sljedećih zemalja: Zapadne Evrope (Francuska 245% , Njemačka 178% i Velika Britanija 345%) nordijskih zemalja (Finska 391%, Norveška 545%, Švedska 167%, Danska 181%) višegradske grupe (Češka 208%, Slovačka 308%, Poljska 152% i Mađarska 131%), Izraela (305%), Ujedinjenih Arapskih Emirata (180%), Azerbejdžana (205%). Napomenula je da je zabilježen rast popunjenosti kolektivnog smještaja, unutar koga se ističu hoteli sa 4 i više zvjezdica, kao i ogromna posjećenost ekoloških sela, koja su imala realizaciju od skoro 300% u odnosu na prethodnu godinu.

Što se tiče sastanaka Nacionalne turističke organizacije i Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma, sa svim direktorima/cama lokalnih turističkih organizacija, upoznala je prisutne sa sljedećim zaključcima: većina lokalnih turističkih organizacija na sjeveru Crne Gore suočava se sa nedostatkom budžeta, nedovoljnim brojem turističkih inspektora, lošom saobraćajnom i putnom infrastrukturom, lošom signalizacijom, nedostatkom smještajnih kapaciteta, problemom u naplati članskih doprinosa, nemogućnosti apliciranja za podsticajne mjere i nedostatku novca za participaciju za učešće na sajmovima. Ukazala je da je Nacionalna turistička organizacija donijela Odluku o ustupanju dijela prostora na sajmovima lokalnim turističkim organizacijama u cilju razvoja i promocije turizma u turistički manje razvijenim i

nerazvijenim područjima i da će do 1. novembra 2022. godine biti definisana lista svih turističkih organizacija koje će imati pravo na ovu pomoć. Neke od aktivnosti koje je u prethodnom periodu sprovela Nacionalna turistička organizacija su: prisutnost u 35 zemalja, susreti sa 670 turoperatora i oko 100 predstavnika medija, 17 poslovnih radionica na kojima je participiralo 470 predstavnika turističke privrede, kao i aktivan rad Crnogorskog kongresnog biroa u okviru Nacionalne turističke organizacije.

Poslanik dr Dejan Đurović ocijenio je da velike gužve u saobraćaju, zajedno sa nerazvijenom avionskom infrastrukturom, čine osnovne probleme sa kojima se suočava turistička ponuda u Crnoj Gori. Pored toga, naveo je i nedostatak stručnog kadra na kome je potrebno već sada započeti pripreme, nedostatak visoko platežnih gostiju, kao i nedovoljnu pripremu u organizaciju nekih tradicionalno posjećenih festivala u Crnoj Gori. Istakao je da JP „Morsko dobro“, i pored dobrih rezultata u radu, nije dobilo projekte novih kupališta zbog činjenice da nema planskih dokumenata. Postavio je pitanje ministru, koliki je nedostatak u turističkom budžetu koji je posljedica rata u Ukrajini i sankcija koje je Vlada Crne Gore uvela Rusiji i kako će se porast inflacije u svijetu odraziti na sljedeću turističku sezonu.

Poslanik dr Predrag Sekulić podsjetio je da turistička djelatnost u Crnoj Gori predstavlja oko 25% BDP-a i da je zbog svojih specifičnosti izvozna privredna grana. Rekao je da nije moguće razvijati elitni turizam bez dobre putne infrastrukture, sa posebnim osvrtom na potrebu izgradnje bulevara od Tivta do Budve. Istakao je da se većina izazova koja se odnosi na komunalnu infrastrukturu, poput čistoće i buke, vezuje za rešavanje na lokalnom nivou. Ocijenio je da je teško dostići rezultate turističkog prometa iz 2019. godine a kao glavni razlog je naveo prestanak rada nacionalne avio kompanije „Montenegro Airlines“ i znatno manji broj aerodromskih slotova koji sada postoje. Napomenuo je da je neophodno riješiti pitanje održivosti Regionalnog vodovoda Crnogorsko primorje, kao dopunskog vodoizvorišta za većinu crnogorskih opština i spriječiti dalje ugrožavanje vodoizvorišta „Bolje sestre“. Konstatovao je da nije dovoljan budžet Nacionalne turističke organizacije i Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma, da su potrebna veća novčana sredstva za razvoj turizma, postojanje sinergije među lokalnim turističkim organizacijama, bolje učestvovanje privrednih subjekata na sajamovima, kao i efikasnija naplata boravišnih taksi.

Predsjednik Odbora, Dragan Krapović osvrnuo se na izlaganje poslanika Sekulića u dijelu finansiranja Nacionalne turističke organizacije i istakao da sjever Crne Gore nema dovoljno sredstava za promociju i da je zbog toga neophodno namjenske prihode koji su propisani zakonima usmjeriti na račun Nacionalne turističke organizacije, što je zakonska obaveza.

Poslanica Jelena Božović istakla je da sjever Crne Gore, iako u zadnje vrijeme bilježi veću posjećenost turista, ipak to nije dovoljno, imajući u vidu prirodne potencijale sa kojima raspolaže. Smatra da su neophodna mnogo veća ulaganja u razvoj i promociju sjevera Crne Gore. Ukazala je da se već dvije godine izvode radovi na rekonstrukciji Ibarske magistrale, što predstavlja veliki problem za građane. Istakla je potrebu izgradnje gondole na Bjelasici, sa beranske i andrijevačke strane, kao i pripremu novih skijaških staza na tom području, kako bi se unaprijedila turistička ponuda na sjeveru Crne Gore. Smatra da sjeveru Crne Gore nedostaju kvalitetni smještajni kapaciteti, izgradnja hotela i veće interesovanje investitora, a što je posljedica zapostavljanja ulaganja u sjeverni

region posljednjih godina. Istakla je da su seoski i katunski turizam izuzetno važne grane turističke djelatnosti i da opredijeljena sredstva u cilju podsticaja razvoja seoskog turizma, u iznosu od 60.000 eura, ne mogu biti dovoljna. Ukazala je da fiskalizacija predstavlja opterećenje u poslovanju seoskih domaćinstava, da se radi o malom broju ležajeva, zbog čega je potrebno naći adekvatno rješenje u pravcu stvaranja povoljnih uslova za njihovo poslovanje. Smatra da sugestije i zahtjeve koji su se čuli tokom održavanja sastanaka Odbora na sjeveru i jugu Crne Gore, uz prisustvo svih relevantnih predstavnika iz oblasti turizma, treba uključiti u izradu Zakona o budžetu za narednu godinu, kako bi se unaprijedio razvoj turizma na sjeveru Crne Gore.

Poslanica Jovanka Laličić saglasila se da je neophodno započeti izgradnju magistralnog puta od Budve do Tivta. Smatra da je slaba avio dostupnost jedan od glavnih problema turističke ponude i da je odluka o gašenju nacionalne avio kompanije „Montenegro Airlines“ bila pogrešna. Ukazala je da je potrebno preduzeti snažnije mjere u cilju sprečavanja nelegalnog izdavanja smještaja, opredijeliti veća sredstva za promotivne aktivnosti, omogućiti veće subvencije za razvoj seoskog turizma i privatnog smještaja, kao i pojačati aktivnosti na privlačenju visoko platežnih gostiju. Postavila je pitanje koliko je učinjeno na razvoju zdravstvenog turizma i koliko povećan broj turista iz nordijskih zemalja ima veze sa zdravstvenim turizmom i Institutom „Dr Simo Milošević“ u Igalu.

Zamjenik predsjednika Odbora, Genci Nimanbegu je podsjetio da turizam nije grana sama za sebe, već da ona podrazumijeva multisektorski pristup, odnosno razvijenost i drugih privrednih grana. Naglasio je da velike gužve na području od Ulcinja do Tivta predstavljaju najveći problem i da je to potvrda neophodnosti izgradnje jadransko – jonske magistrale ili tzv. „brze ceste“. Istakao je da je Crna Gora destinacija masovnog turizma, u kojoj se najveći broj noćenja realizuje u privatnom smještaju, zbog čega je neophodno podići kvalitet privatnog smještaja. Govorio je o glavnim problemima u oblasti turizma, a koji se odnose na: nedostatak radne snage, strožije nastupe inspeksijskih organa, visoko propisane kazne za turističke privrednike, postojanje jedne sanitarne deponije na jugu, preveliku komercijalizaciju prostora, sa isticanjem primjera da građani ne mogu slobodno ući u određene turističke komplekse, koji su u državnom vlasništvu. Ukazao je da Crna Gora ne smije da bude zavisna samo od turizma, da je potrebno raditi na poboljšanju putne infrastrukture i projektu plovnosti rijeke Bojane.

Poslanik Mihailo Anđušić je istakao da se Crna Gora posljednje dvije godine udaljila od elitnog turizma, da je jedan od najprestižniji hotelskih rizorta u svijetu „Aman rizort“ prekinuo svoje poslovanje u Crnoj Gori, kao i da su pokrenuti postupci koji mogu imati štetne posljedice po državu Crnu Goru. Postavio je pitanje ministru Đuroviću, koliko podržava koncept elitnog turizma, u kojoj mjeri je moguće da bude zastupljen i kakav je njegov stav po pitanju odluke o prestanku rada nacionalne avio kompanije „Montenegro Airlines“.

Predsjednik Odbora, Dragan Krapović komentarisao je izlaganje poslanika Anđušića u dijelu poslovanja kompanije „Aman rizort“ i upoznao da smatra da se radi o investitoru koji ne poštuje odredbe Ustava i zakona, da od strane investitora nije bilo spremnosti za pronalaženje kompromisa u dijelu upravljanja plažama, što je u krajnjem dovelo do nezadovoljstva. Ocijenio je da u ovom slučaju, država nije vodila računa o interesima građana, već samo investitora, zbog čega je došlo do neravnoteže i dodao da

je neophodno da država vodi računa o obostranim interesima, kako investitora, tako i građana. Smatra da za lokalitete poput Svetog Stefana i Miločera treba uspostaviti rigorozniji režim. Mišljenja je da nije potrebno da sve plaže koje gravitiraju ovim lokalitetima budu u privatnom vlasništvu.

Poslanica Suada Zoronjić postavila je pitanje koji su razlozi da se ovo saslušanje održi u obliku kontrolnog ako se uzme u obzir da je Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma uradilo sve da turistička sezona 2022. godine bude uspješna. Podržala je nove turističke ponude za digitalne nomade i energetske turiste. Postavila je pitanje u vezi sa započetim investicijama na projektu „Đalovića pećina“ i ski centaru „Cmiljača“ u Bijelom Polju.

Predsjednik Odbora Dragan Krapović je pojasnio da je glavni motiv održavanja kontrolnog saslušanja činjenica da će isto rezultirati zaključcima o kojima će se odlučivati na sjednici Skupštine Crne Gore, i koji će, shodno tome, biti obavezujući za nadležne institucije za unapređenje stanja u ovoj oblasti. Istakao je da je zbog aktuelne globalne krize u svijetu, Crna Gora ostala bez dva značajna emitivna tržišta, Rusije i Ukrajine, ali da je sa druge strane dobila nova tržišta, odnosno, postigla je ono što je bilo potrebno posljednjih desetak godina, a to je diverzifikacija tržišta. Ukazao je da će insistirati na povećanju budžeta Nacionalne turističke organizacije, sa aspekta namjenskih prihoda, koji su propisani Zakonom o boravišnoj taksi i Zakonom o turističkim organizacijama. Saglasan je da je neophodna izgradnja bulevara od Budve do Tivta. Ocijenio je da Crna Gora mora ići putem održivosti, da minimalno troši resurse, a da postigne maksimalan ekonomski efekat. Konstatovao je da se mora sa državnog i lokalnog nivoa pružiti podrška vlasnicima privatnog smještaja, kroz neki model institucionalne pomoći objedinjavanja privatnog smještaja, edukacije izdavaoca smještaja, a sve u cilju podizanja kvaliteta smještajnih kapaciteta.

Ministar ekonomskog razvoja i turizma, Goran Đurović u odgovorima na postavljena pitanja poslanika, istakao je sljedeće: da je zadovoljan realizacijom ove turističke sezone, da je ostvarena sjajna postsezona koja će doprinijeti postizanju 90% prometa iz 2019. godine, da je započeta dokumentacija na izgradnji bulevara od Budve do Tivta, da je neophodno raditi na projektu izgradnje jadransko – jonske magistrale, da je vodni terminal dao novu vrijednost turističkoj ponudi, da je nedostatak adekvatne radne snage problem koji je neophodno rešavati, u saradnji sa Ministarstvom prosvjete, da podržava proširenje ponude i organizovanje festivala, uz prednost organizovanja domaćih festivala, da je u odnosu na inflaciju Vlada omogućila najniže cijene goriva u regionu i ograničila marže na pojedine životne namirnice, da je znatno povećan broj turista iz Zapadne Evrope, da je nacionalna avio kompanija „Montenegro Airlines“ ugašena zbog dugogodišnje nezakonite državne pomoći, da je država Crna Gora osnivanjem nove avio kompanije „To Montenegro“ uspjela da sačuva dva aviona, raspoloživu radnu snagu i spriječi aktiviranje garancije u iznosu od 40 miliona eura, da se mora spriječiti dalje iskorišćavanje šljunka na vodoizvoru „Bolje sestre“, da naplata boravišne takse zavisi od volje lokalnih turističkih organizacija, da je neophodno naći metodologiju za efikasniju evidenciju gostiju, da su potrebna veća ulaganja na sjeveru Crne Gore kao i podrška razvoju etno sela i katuna, da je za izgradnju ski staza neophodna konsultacija sa stručnim ljudima koji će mapirati staze za koje postoji stvarni potencijal za razvoj, da zdravstveni turizam zajedno sa Institutom „Dr Simo Milošević“ u Igalu čini veliki potencijal za cjelogodišnju turističku sezonu, da je „Aman rizort“ prekinuo

poslovanje ugovora koji nije bio u skladu Ustavom i zakonima, kao i da je za privlačenje investitora važno biznis okruženje.

Zamjenik predsjednika Odbora, Genci Nimanbegu u odnosu na izlaganje ministra Đurovića rekao je da način na koji je prestala za radom avio kompanija „Montenegro Airlines“ nije za pohvalu i da je smatra je takva odluka donešena bez prethodno urađene analize. Postavio je pitanje ministru Đuroviću, kakav ima stav u vezi sa predlogom za realizaciju projekta plovne luke u Ulcinju.

Poslanik dr Predrag Sekulić pridružio se komentaru poslanika Nimanbegua u vezi sa načinom na koji je prestala sa radom avio kompanija „Montenegro Airlines“. Istakao je da je postojalo više razloga da ta kompanija bude sačuvana, a da je odluka o prestanku rada bila politička a ne ekonomska, što se i danas odražava na turizam u Crnoj Gori.

Poslanik Mihailo Anđušić istakao je da ne ulazi u racionalnost donošenja odluke o osnivanju nove avio kompanije, već da je činjenica da kompanija „To Montenegro“ loše posluje. Ocijenio je da je ugovor sa „Aman rizortom“ imao svoje nedostatke za koje je bilo neophodno napraviti adekvatne kompromise. Istakao je da je u posljednje dvije godine aspekt bezbjednosti i političke nestabilnosti direktno uticao na nepovoljan biznis ambijent u Crnoj Gori.

Predsjednik Odbora Dragan Krapović naveo je da postoje dva uslova koja je potrebno ostvariti za privlačenje investitora, jedan je povoljan poslovni ambijent a drugi je pravna sigurnost investicije, koju je neophodno da obezbijedi država. U vezi sa finansiranjem Nacionalne turističke organizacije smatra da je potrebno unutar Vlade apelovati na ministra finansija koji upravlja prelaznim računom a koji je vezan za Nacionalnu turističku organizaciju, da se poštuje Zakon o boravišnoj taksi i Zakon o turističkim organizacijama, kojima je propisuju da se radi o namjenskim prihodima. Kada je u pitanju avio kompanija „Montenegro Airlines“ rekao je da je presudnu ulogu u prestanku rada ove avio kompanije imala Agencija za zaštitu konkurencije koja je, u septembru 2020. godine, donijela rješenje o zabrani pružanja državne pomoći za „Montenegro Airlines“.

Ministar ekonomskog razvoja i turizma, Goran Đurović potvrdio je izlaganje predsjednika Odbora da je Agencija za zaštitu konkurencije imala presudnu ulogu u donošenju odluke o prestanku rada avio kompanije „Montenegro Airlines“. Istakao je da je prilikom odlučivanja rađena stručna ekspertiza koja je pokazala da je to jedino ispravno rješenje. Ukazao je da podržava predlog projekta za izgradnju luke ili marine u Opštini Ulcinj. Ocijenio je da će most na rijeci Bojani doprinijeti razvoju turizma Crne Gore i Albanije i dodao da je to dobar primjer kako dvije države treba da sarađuju.

Direktorica Nacionalne turističke organizacije, Ana Marković Tripković odgovorila je na postavljena pitanja poslanika koja se odnose na nadležnosti Nacionalne turističke organizacije. Istakla je da razvoj zdravstvenog turizma ima dva pravca, od kojih je jedan za ljude kojima je potrebna zdravstvena pomoć, a drugi za zdrave ljude koji preferiraju spa i wellness turizam. Ukazala je da Nacionalna turistička organizacija pruža podršku razvoju sjevera Crne Gore u vidu organizovanja događaja sa tur-operatorima i oslobađanja participacije lokalnih turističkih organizacija za različite aktivnosti. Kao

glavne probleme na sjeveru Crne Gore navela je nerazvijenu putnu infrastrukturu i nedostatak smještajnih kapaciteta. Istakla je da je Nacionalna turistička organizacija po osnovu participacije privrednih subjekata prihodovala 494.913 € a da je po podacima Evropskog savjeta za putovanja prosječan budžet za nacionalne organizacije u Evropi oko 39 miliona eura, kao i da je većina zemalja u vremenu globalne krize udvostručila novčana sredstva za nacionalne turističke organizacije. Smatra da je ključna karakteristika turizma multisektorski pristup.

Predsjednik Odbora Dragan Krapović je upoznao da će Nacrt predloga zaključaka biti prosljeđen članovima Odbora, shodno članu 77 Poslovnika Skupštine Crne Gore i predložio da članovi Odbora u roku od 10 dana dostave svoje predloge i sugestije.

* * *

Sjednica je zaključena u 14 sati i 45 minuta.

* * *

Broj: 00-63-10/22-

SEKRETARKA ODBORA

mr Milena Kapa

PREDSJEDNIK ODBORA

Dragan Krapović

Zapisnik sačinio:

Slaven Jovanović, samostalni savjetnik II